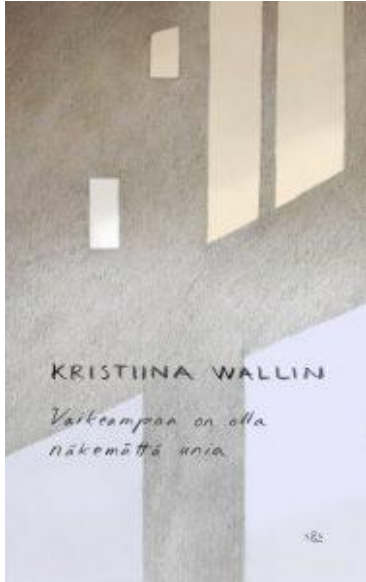

Kristiina Wallin: Vaikeampaa on olla näkemättä unia.

Kristiina Wallin: Vaikeampaa on olla näkemättä unia. Helsinki: Kustantamo S&S, 2021

Teksti: Helena Hietaniemi

Kun muistot himmenevät

Kun olin lukenut runoilijana tunnetun Kristiina Wallinin ensimmäisen romaanin *Vaikeampaa on olla näkemättä unia* ensimmäisen kerran, lukukokemus oli kuin uni, joka pakenee, kun herää aamulla. Hetken sen on muistavinaan kirkkaasti, mutta samassa se himmenee. Jäljelle jää yritys muistaa, koska se oli jotain hyvin tärkeää. Tartuin kirjaan uudelleen.

Kirjan päähenkilöitä ovat keski-ikäinen tytär, Veera, joka etsii muistoistaan lapsena menettämänsä äitiä, Ursulaa, jonka aluksi arvoituksellinen katoaminen vähitellen selviää lukijalle. Kirjan rakenteessa äidin ja tyttären kertomukset vuorottelevat.

"Olemme kahden erillisyyden muodostama ykseys; sykähtelevä kuvio. Äiti ja tytär", Veera ajattelee.

Kirjan kolmas henkilö on hoivakodissa oleva vanha isä, vaimonsa kadottamisen surusta aikoinaan hapertunut, "ryhtymättömyyteen valahtanut varjo".

Äiti, Ursula, on aina kaivannut pois. Myös sinä yönä, jolloin tytär sai alkunsa ja jolloin hän kuiskasi miehelleen rakastavansa tätä, hän ajatteli satamakaupunkeja ja niiden satamia, Rotterdamia, Singaporea.

Kun äiti sitten lähti – sairaalaan – hän kertoi tyttärelle lähtevänsä matkalle, palmurannalle. Sieltä hän palaisi ruskeana kuin papu. Sairaalassa Ursula ajattelee miestänsä ja tyttärtään lakkaamatta.

Koulussa tyttärtä on haukuttu hullunkakaraksi, hutsunpenikaksi. Äidin lähdön myötä hän koki muuttuneensa näkymättömäksi. Isä lohdutti: kaikki muuttuu hyväksi. Ja neuvoi: pitää olla reipas.

Kirjassa tytär kirjoittaa muistojaan äidistä meren takaa vuokraamassaan asunnossa. Hän toivoo, että välimatka auttaa muistamaan ja muistaminen auttaa unohtamaan. Hän on päättänyt penkoa menneen ja rakentaa äidistä kuvan. Kun se olisi valmis, hän repisi sen kappaleiksi.

Äidin lähdöstä on jo neljäkymmentä vuotta. Tytär pohtii, puhuako äidistä preesensissä vai imperfektissä, onko hän kuollut vai sittenkin elossa. Yhä tytär tasapainottelee vaihtoehtojen välillä. Hän haluaisi uskoa mihin tahansa tarinaan, jossa äiti on onnellinen. Vieraan kaupungin kadulla hän on näkevinään äitinsä. Niin käy, kun kaippaa: kaivatun on näkevinään vastaantulevien hahmoissa.

Vieraasta asunnosta tytär löytää valokuvan, jossa pieni tyttö seisoo nurkassa selin valokuvaajaan. Hän miettii, miksi kukaan haluaa pitää esillä oman häpeänsä kuvaa. Hänen oma hylätyksi joutumisensa häpeä vahvistuu vieraan pikkutytön kuvaa katsoessa.

Kun kirjoittaminen turhauttaa ja takkuua, tytär listaa ajankuluksi paikkoja, joissa hiljaisuus kuulostaa kauniilta. Näin hän yllättäen pääsee äitiään lähemmäksi: Millainen hiljaisuus on siellä, missä äiti on?

Mitä tytär äidistään muistaa? Laulun, jota äiti lauloi hänelle, äidin lempikukat punaiset asterit, Lemon Juice & Glycerine -käsivoiteen tuoksun, Sunlight-saippuan ja sen, että äiti läimäytti kerran avokämmenellä, vaikka sitä hän ei halukaan muistaa. Vanhoissa kaitafilmeissä äidillä on pitkäkäsormiset kädet ja suuret aurinkolasit, liikkeiltään hän on levoton kuin olisi aina lähdössä pois. Tytär muistaa, ettei äidin jutuissa aina ollut järkeä. Äiti upotti miehensä ja tyttärensä kieleen, joka samassa virkkeessä hajotti maailmaa yrittäessään jäsentää sitä.

Äiti puolestaan muistaa, milloin metsä kasvoi hänen ruumiinsa läpi ensimmäisen kerran. Lopulta kuusikko kasvoi umpeen ja siitä tuli uhkaava.

Kirjoittamalla tytär pakottaa äitiä näkyviin, tuli mitä tuli. Hän tarraa kiinni mihin tahansa muistoon kuten villapipoon, kettukarkkeihin. Kun muistojen tarttumapinta tahtoo kadota, hän itsekin pelkää katoavansa. Kysymyksiä on enemmän kuin vastauksia, kuten "miksi me tapasimme ketään niin kovin harvoin".

Tytär pohtii muistojen olemusta muun muassa näin: "Ehkä muistot ovatkin enemmänkin kaipauksen ja pelon kudosta kuin jotakin, mitä tapahtui."

Kaipausta ja surua keskustelevat niin tyttären kuin äidinkin mielenmaisemassa. Tytär myös syyttää: äiti petti hänet ja isän, ei osannut enää paistaa lettujakaan eikä halunnut lukea. Hylätyksi tuleminen herättää oman syyllisyyden – oliko vika minussa – ja tarpeen syyttää: kärsimykseni on sinun vikasi. Kirjoittaminen auttaa vihasta kuoriutumisen, kysymys syyllisistä väistyy, jäljelle jää menettämisen suru.

Äiti lähettää sairaalasta postikortteja, joita hoitaja antaa hänelle korttinipusta valittavaksi, mutta kirjoittaa vain tyttären nimen ja osoitteen sekä "rak.terv.äiti", jotta hoitaja ei saisi muuta luettavaa.

Uuteen hoitajaan, Doraan, äiti luottaa. Dora valaa Ursulaan uskoa, että pian hän pääsee sairaalasta. Mutta se onkin Dora, joka lähtee, ja Ursula, joka karkaa. Äitiä etsitään turhaan, häntä ei koskaan löydetä. Vanha isä ei ole lakannut etsimästä ja odottamasta, vaikka viranomaiset ovat aikapäiviä sanoneet, ettei se kannata.

Tytär toivoisi unohtavansa äidin sen jälkeen, kun on kirjoittamalla hahmotellut hänet esiin. Mutta kun hän kirjaa lukiessaan nostaa katseensa ja näkee kuvansa heijastuksen ikkunassa, niin siinä äiti taas on – ja tytär. Tytär niin kuin äiti?

Kristiina Wallinin lyyrinen, unenomainen teksti tuo mieleen Raija Siekkisen ja Joel Haahtelan kyvyn kirjoittaa sellaisesta, jota on vaikea sanoa tavoittaa, kuten kaipauksesta tuntemattomaan. On taito kirjoittaa sellaisesta, mille ei ole sanoja. Kieli on kaunista ja hellää, silloinkin, kun päähenkilö tappaa orvoksi jääneen papukaijan.

Kirja herättelee kirjallisuusterapeuttisia ideoita:

– Aloita sanoilla: Kerran. Olipa kerran. Vain kerran.

– Kirjoita käsistäsi, teoista, kosketuksista, käsiesi kaipauksesta, käsiesi muistoista.

- Kirjoita omasta kuvastasi, jota pidät esillä. Mitä kuvan lapsi/aikuinen ajattelee, tuntee, toivoo, pelkää? Mihin hän luottaa?
- Kirjoita muistoja äidistä. Aloita sanalla "muistan". Kirjoita siitä, mitä haluat muistaa ja mitä et halua muistaa ja miksi.
- Listaa paikkoja, joissa hiljaisuus kuulostaa kauniilta. Valitse paikka, jossa kuuntelet hiljaisuutta ja kuulostele, mitä se sinulle puhuu.

Helena Hietaniemi on toimittaja ja kirjallisuusterapiaohjaaja.